

Kako smo se včasih igrali in zabavali

Imeli smo veliko prijateljev, največ nas je bilo letnik 1930. Bili pa smo različni. Vsak dan, ko ni bilo pouka, smo se ob določeni uri dobili skupaj. Bilo je zelo lepo. Igrali smo se različne igrice. Zelo mladi smo se naučili smučati, plavati, drsati. Tako da smo tudi tekmovali. Večkrat smo dosegli kakšno dobro mesto. Če pa ni šlo, nismo bili nikoli užaljeni. Važno je bilo sodelovati. Rekli smo si, če ni šlo danes, bo pa jutri gotovo bolje. Takrat televizije nismo imeli, kot jo imamo danes. Radi smo hodili v knjižnico in zelo veliko brali.

Spomnim se igre, ki smo jo igrali »skupaj dekleta in fantje«. Na sredino igrišča smo dali kamen, na vrh pa piksno. Pravilo je bilo takšno, da smo morali piksno zbiti. Naredili smo črto in metali kamne, tako velike, da si lahko zadel piksno. Če nisi zadel, si ostal notri, če si zadel, si šel ven. Kdor je šel prej ven, je bil boljši. Rekli smo, da »koze zbijamo«.

Še neka druga igra je bila zelo zanimiva, poleg tega še poučna, saj si moral kar dosti misliti, da si lahko zmagal. Napisali smo različno: reči, reke, gore, države, mesta, imena in živali. Potem pa tekmovali, kdo na določeno črko abecede prej izpolni vse rubrike. Tisti, ki je imel vse rešeno, je bil zmagovalec.

Ob večerih smo se zbirali skupaj na dvorišču, posedali zunaj na klopi in se pogovarjali.

Zanimiva je bila še ena igrice s kamenčkom. Nekdo je en kamenček skril v svojo dlan, sedeti pa smo morali vsi čisto skupaj. Nekdo drug je potem moral uganiti, kdo ima ta kamenček. Če je ta, ki je iskal, uganil, je sedel zraven, tisti, ki je imel kamenček, pa naslednji ugibal. Če ni uganil, je ponovno iskal.

Večkrat smo odšli tudi na travnik in v gozd, kjer smo nabirali cvetlice in gobe. Ali pa smo se lovili po travniku in »rabutali« sadje, ki je raslo na drevju ob robu. Večkrat smo nabrali in pojedli še »golence« – nezrelo sadje. Smo si mislili, bolj zeleno je sadje, bolj je zdravo. Ja, vitaminov nam res ni manjkalo. Škode pa res nismo delali nikoli.

Na travniku smo se večkrat šli igro »figure metat«. Eden je druge večkrat zavrtel, in sicer tako, da je enega po enega prijel pod pazduho, noge pa so proč bingljale. Potem je vrgel na tla. Ob pristanku si je vsak izmislil eno smešno figuro.

Spominjam se, da smo zelo veliko pomagali svojim mamam pri vsakdanjem delu. Večkrat smo kaj morali tudi že zelo mladi skuhati. Najraje, in takrat res ni bilo težko, sem pripravljala dobre, sladke palačinke. Seveda smo bili otroci sladkosnedi, sladkega pa vendar nismo bili deležni pogosto. Če smo že dobili kaj sladkega, smo vedno delili med seboj. Žal je tako, da danes tega ni več.

Večkrat smo sodelovali tudi pri ročnih delih: mama nas je naučila plesti, šivati ... To je bilo dobro za življenje in mi je pozneje večkrat prav prišlo. Človek se vse življenje uči, in dobro je, da se čim več nauči, že ko je mlad.

Igrali smo se tudi »ristanc«. S palico smo na dvorišču v pesek ali zemljo narisali »pismo«, »avion« ali »gimnazijo«. V roke smo vzeli ploščat kamen, da smo lažje zadeli sredino polja. Če je padel na črto, smo rekli, da si »fuč« in je bil na vrsti naslednji. Ko si skakal, si polje s kamnom moral preskočiti – naprej grede, nazaj grede pa kamen pobrati in spet preskočiti polje s kamnom. Če si stopil na črto, si bil tudi »fuč«. Igro smo potem ponavljali, tudi miže. Res je bilo enkratno. Prepirali se nismo nikoli. Najbolj imam v spominu materinski dan, praznovali smo ga 25. marca. Z bratom in sestro smo šli nabirat spominčice. Doma smo jih položili na krožnik, v sredino in okoli pa dali kamenčke. Ko smo dolili vodo, so spominčice prav lepo pokonci stale, kot bi bile v vazi. Vsak od nas je napisal čestitko, ki smo jo za mamo priložili zraven. Veselili smo se tega dne. Mama je bila vedno tako srečna in vesela, ko jih je brala, tudi s solzami v očeh.

Otroštvo se je zaradi povojnih časov kar hitro končalo. Bolezen nam je vzela mamo, vojna očeta. Zato bi lahko rekla, da smo iz tiste otroške brezskrbnosti kar naenkrat odrasli, čeprav smo bili po starosti še otroci. Zabavali pa smo se potem seveda drugače.

Ko smo bili še na Jesenicah, smo poleti hodili na bazen. Tudi potem ko smo že odšli na Dobravo k stari mami, smo še kdaj odšli tja. Čeprav smo potem večkrat šli na »Tonf v Brejah« – na bajer ob Radovni. V poznem poletju smo ob večerih odšli na polje nabirat koruzo in smo jo tam ob Tonfu kar nad ognjem spekli. In smo tako siti prišli domov. »Ja, tko je bwo učas', ti povem.« Tudi v kino smo hodili na Plavž. Nekoč, ko je deževalo, sem vzela sestriino marelo in jo po nesreči zlomila, ko sem jo v vetru odpirala. Seveda ji nisem upala povedati, kaj se je zgodilo. Ni vedela, da sem jo vzela. Zato sem jo doma vrgla za kredenco. »Kje je

moja marela? Kje je moja marela?» je kričala, da jo je slišal ata. Potem me je še on vprašal. Nisem upala povedati. A kaj, ko je kljuka gledala izza kredence. In potem sem jih dobila, s štilom od klofarja. Ne zato, ker sem marelo vzela, ampak zato, ker sem se zlagala.

Na Blejski Dobravi je bil v dvorani v Črni vasi oder. Tam se je veliko igralo. Učila nas je starejša gospa. Imeli smo tudi telovadbo, dvakrat na teden. Proti večeru smo kar na dvorišču igrali odbojko.

Večkrat smo hodili pomagat tudi kmetom, na primer koruzo ličkat. Zraven smo peli in se smejali. Dekleta smo se zaljubile v kakšnega luštnega fanta. To je bila čisto otroška, nedolžna, sanjska ljubezen. Včasih tudi kaj več.

V Črni vasi smo se ob večerih zbirali pri Jeršin in Peternel. Tam smo potem posedali in se pogovarjali. To je ostalo še od otroštva. Seveda pa smo se tudi zaljubili. Sestro je nekoč nek fant vprašal, kako ji je ime, pa mu je odgovorila: »Kaj pa to tebe briga!« Je bil tudi on njej všeč, pa ni pustila, da bi to vedel. Sicer smo pa punce pisale pisma fantinom in jim jih na skrivaj v torbe dajale.

Zgodaj sem se poročila in imela otroke. Šele 19 let in pol sem bila stara, ko sem rodila sina, hčer pa pet let kasneje. Prej sem dve leti in pol delala v »fabrki« (pri Rozmanu, v elektrotehnični delavnici, na nabavnem oddelku). Kadar je imela »fabrika« izlet, smo vedno šli. Če so šli iz »mehanične«, kjer je delal mož, smo vedno šle tudi žene zraven. Pa tudi tako smo se za kakšen izlet domenili. S sosedo naju je povabil na sadno kupo v Vintgar carinik, ki je bil pri drugi sosedi na hrani. Seveda smo šli peš. V obe smeri skozi sotesko. Nazaj smo se vračali zvečer, po mostičkih, ko nas je ujela nevihta. Ne spomnim se, če me je že bilo kdaj bolj strah kot takrat. Grmelo je, zraven odmevalo, dež pa je tako lil, da smo prišli domov umazani in do kože mokri. S sosedo sva bili čisto iz sebe. Ja, kitaro je igral tisti carinik, pa tako lepo pel! Iz Litije je bil, na Jesenicah v službi,

Gledališka predstava z ansambлом na Blejski Dobravi leta 1952, last E. M. Aleš

pa pri moji sosedi na hrani. Lepo smo se razumeli, pa možje prav nič niso bili ljubosumni nanj.

Pozneje sem delala v Cokli in nekaj časa smo se morale na delo voziti na Bled, v Zezenine. Nazaj na Dobravo smo se vračali zvečer, po 22. uri. Večkrat nas je šofer peljal v prepolnem avtu, tako da smo tudi v prtljažniku sedele. Enkrat se je celo zgodilo, da po končanem delu nismo šli takoj domov. Spomnim se, da smo se na poti ustavili v Gorjah na Fortuni (v gostilni) in sem domov prišla pozno, šele okoli polnoči. Po vasi se je potem govorilo, da smo imeli »gumi defekt«.

»Tko smo b'li pr'jatelj' vsi!« Pomagali smo si, kot smo si le lahko. Soseda mi je, na primer, kupila sobno opravo na posojilo, jaz pa sem še doma šivala rokavice in ji po obrokih vračala, ker nisem dobila posojila. Pa sem imela v dveh letih tako čiste račune. Drugače bi pa še zmeraj ta stare kostne imela.

V Črni vasi, v stavbi, kjer je danes kovačija, je bila kulturna dvorana, tudi še potem ko sem bila že poročena – taka z odrom za avdicije. Tam so potekali sestanki mladine, koncerti, plesi. Veliko fantov in deklet je igralo tudi pri tamburaškem zboru. Ko še nisem bila poročena, smo jih s prijateljicami vedno prišle poslušat, no, ja, bolj gledat, takrat ko so tamburaši nastopali. Vsaka je imela enega izbranega. Kjerkoli so igrali, smo potem kar z njimi šle, tudi na Poljane ali Jesenice.

Po poroki smo se sosedje na Dobravi dobivali doma: ali smo igrali človek ne jezi se ali pa kartali – šnops je bila priljubljena igra s kartami takrat. Za nagrado smo imeli smokije, slane palčke ali pa kakšno sladkarijo. Domače zabave smo imeli ob kakšni posebni priložnosti, rojstnem dnevu ali pa kar tako. Mož je povabil sodelavce, jaz sosede, pa smo do jutra peli in plesali, še naš bend nam je špilal. Tukaj na Dobravi so bili že od nekdaj samo fletni sosedje. Eden je imel kar doma vaje pevskega zbora, ker je bil zborovodja. Tako so se pevke in harmonikar dobivali v naši hiši (večstanovanjska hiša, nekoč vila lastnika tovarne elektrod, ki je bila v Črni vasi), kjer so v večji sobi imeli vaje. Res lepo so peli.

Vsako leto smo odšli tudi na morje. Bili smo med prvimi v Novigradu, ko so začeli graditi letovišče Pineta (Pinea). S tovornjakom sem se peljala dol, tam smo imeli tak kamp, šotore za spanje, pa posebej tiste skupne, kjer smo jedli in se družili. Kuhalo se je kar zunaj, v velikem loncu, kuhinje in jedilnice seveda

še ni bilo. Pa fletno smo se tam kopali. Tudi potem ko so bila dela zaključena in letovišče urejeno, smo z družino vsako leto zahajali tja. Včasih smo letovali tudi v Crikvenici. Tudi tam je »fabrika« imela svoje letovišče in tudi tam je bilo vedno fletno. Kot imamo mi pusta, imajo tam poletno maškarado in tudi naše maske niso manjkale na povorki. Kadar smo ostajali na Dobravi, smo poletje izkoristili tudi za druženje v naravi. Veliko smo hodili v hribe. Včasih samo s svojo družino, še večkrat pa so se moževi sodelavci dogovorili in smo ob koncu tedna skupaj z otroki odšli do Koče v Krmi in Valvazorja. Včasih pa smo se tako tri ali pa štiri družine dogovorile, pa smo potem skupaj kaj na prostem spekli in pojedli.

Še posebej se spominjam, kako lepo so nas možje vedno presenetili ob 8. marcu. To je bila prav posebna veselica! Možje so bili oblečeni v bele »reklce« in črne hlače. Nosili so tudi metuljčke. Marsikdo je igral na kakšen inštrument, moj mož violino, eden od prijateljev harmoniko, drugi kontrabas. Tako da smo imele tudi živo glasbo. Možje so nas stregli ves večer, me pa uživale, mlade in vesele, »k smo tako fejest kelnarje imele«. Ja, včasih ni bilo večera, da se ne bi nasmejali in peli!

Prišla pa so visoka leta. Marsikdo od mojih vrstnikov ne živi več. Ampak spomini ne bodo nikoli pozabljeni. Moje sedanje želje so predvsem povezane z zdravjem. Pa da bi se dobro razumeli in ostali še naprej prijatelji. Da nikdar več ne bi bilo vojne. Veselje mi prinašajo moja družina, vnuki in pravnuk. Najlepše se je z njim smejati ... Kot bi se spet smejali mi, ko smo bili sami otroci.

Na morski plaži Novigrada okoli leta 1960, last E. M. Aleš

Družinski izlet pri Valvazorju leta 1956, last E. M. Aleš